


1. NÁRODNÍ KONFERENCE O ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI, 25. LEDNA 2017

# POTŘEBA A ROLE ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

 Ústav pro zdravotní  
gramotnost, z.ú.

prof. MUDr. Jan HOLČÍK, DrSc.

# **ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST**

- **Jde o schopnost lidí získávat potřebné informace, rozumět jim a rozhodovat i jednat v běžném životě tak, aby bylo dobré pro zdraví a aby to přispívalo ke zlepšení zdravotních i životních podmínek.**
- **Jde i o to, aby zdravotnický systém i další sociální systémy, organizace a instituce vycházely lidem vstříc a aby jim pomáhaly zlepšit zdraví i celkovou zdravotní situaci.**

## ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST JE CENNOU SOUČÁSTÍ OBECNÉ KULTURY

Jan Holčík, Ilona Koupilová

Podíl občanů na péči o své zdraví umocňuje jejich dobrá orientace ve zdravotní problematice. Významná a dosud nedocenená role zde přísluší zdravotnickým pracovníkům. Zdaleka nejde o to občany poučovat nebo je nutit do nějakých „ozdravných“ aktivit. Je žádoucí poskytovat občanům relevantní informace, posilovat jejich sebedůvěru a společně s nimi chránit a rozvíjet zdraví. V této souvislosti se v odborném zahraničním tisku začal objevovat termín *health literacy* (zdravotní gramotnost). Článek podává stručný výklad zmíněného pojmu a poukazuje na důležitost jeho konkretizace v sociálních, ekonomických a kulturních podmínkách České republiky. V širším evropském i světovém kontextu se zdravotní gramotnost jeví jako jedna ze základních podmínek účinné, hospodárné, kvalitní, dostupné, humánní a trvale udržitelné zdravotní péče.

jakým způsobem se vliv sociálních faktorů uplatňuje, a krajně nesnadné je navrhnout a realizovat konkrétní opatření, které by vedlo ke zlepšení situace.

Významnými milníky na cestě k posílení vlivu všech občanů na determinanty zdraví jsou Ottawská<sup>6, 7</sup> a Jakartská deklarace<sup>10, 11</sup>. Týkají se chování lidí, životních a pracovních podmínek i dalších okolností, které mají vliv jak na životní způsob, tak i na zdraví.

Dosavadní zkušenosti dokládají, že samotná zdravotní výchova není příliš účinná (měřeno indikátory úrovně zdraví), pokud není provázena celým komplexem dalších cíleně zaměřených opatření. Je např. žádoucí, aby výchova k nekuřáctví byla provázena zvýšením cen cigaret a jejich vyšším zdaněním, zákazy kouření v určitých lokalitách a omezením přístupu dětí

**V širším evropském i světovém kontextu se zdravotní gramotnost jeví jako jedna ze základních podmínek účinné, hospodárné, kvalitní, dostupné, humánní a trvale udržitelné zdravotní péče.**

# HEALTH 2020

A European policy framework  
and strategy for the  
21st century

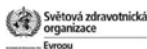


[http://www.euro.who.int/\\_\\_data/assets/pdf\\_file/0011/199532/Health2020-Long.pdf](http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/199532/Health2020-Long.pdf)

182 stran



MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ  
ČESKÉ REPUBLIKY



# ZDRAVÍ 2020

Osnova evropské zdravotní politiky  
pro 21. století



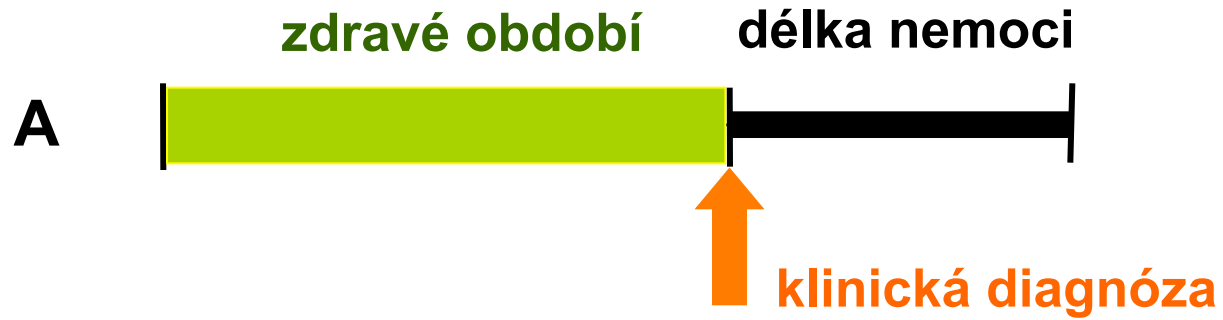
Ministerstvo zdravotnictví  
ČR: Zpráva o zdraví  
obyvatel České republiky.  
Praha, Ministerstvo  
zdravotnictví ČR, 2014.

Ministerstvo  
zdravotnictví: Zdraví 2020.  
Národní strategie ochrany  
a podpory zdraví a  
prevence nemocí. Praha,  
Ministerstvo zdravotnictví  
ČR, 2014.

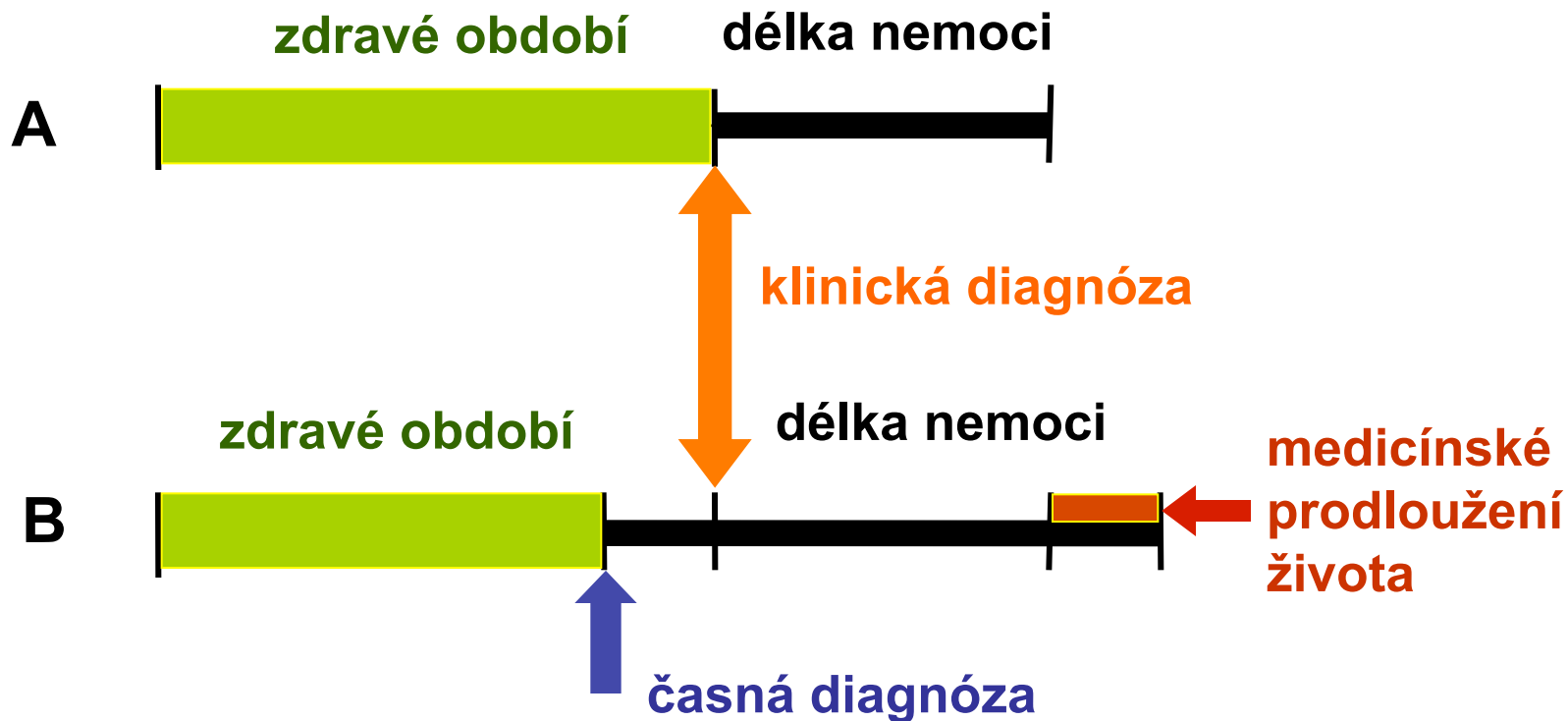
# **DVA STRATEGICKÉ CÍLE**

- zlepšit zdraví obyvatel a snížit nerovnosti v oblasti zdraví;**
- posílit roli veřejné správy v oblasti zdraví a přizvat k řízení a rozhodování všechny komponenty společnosti, sociální skupiny i jednotlivce.**

# TŘI MODELY SOUHRNNÉHO POJETÍ PÉČE O ZDRAVÍ

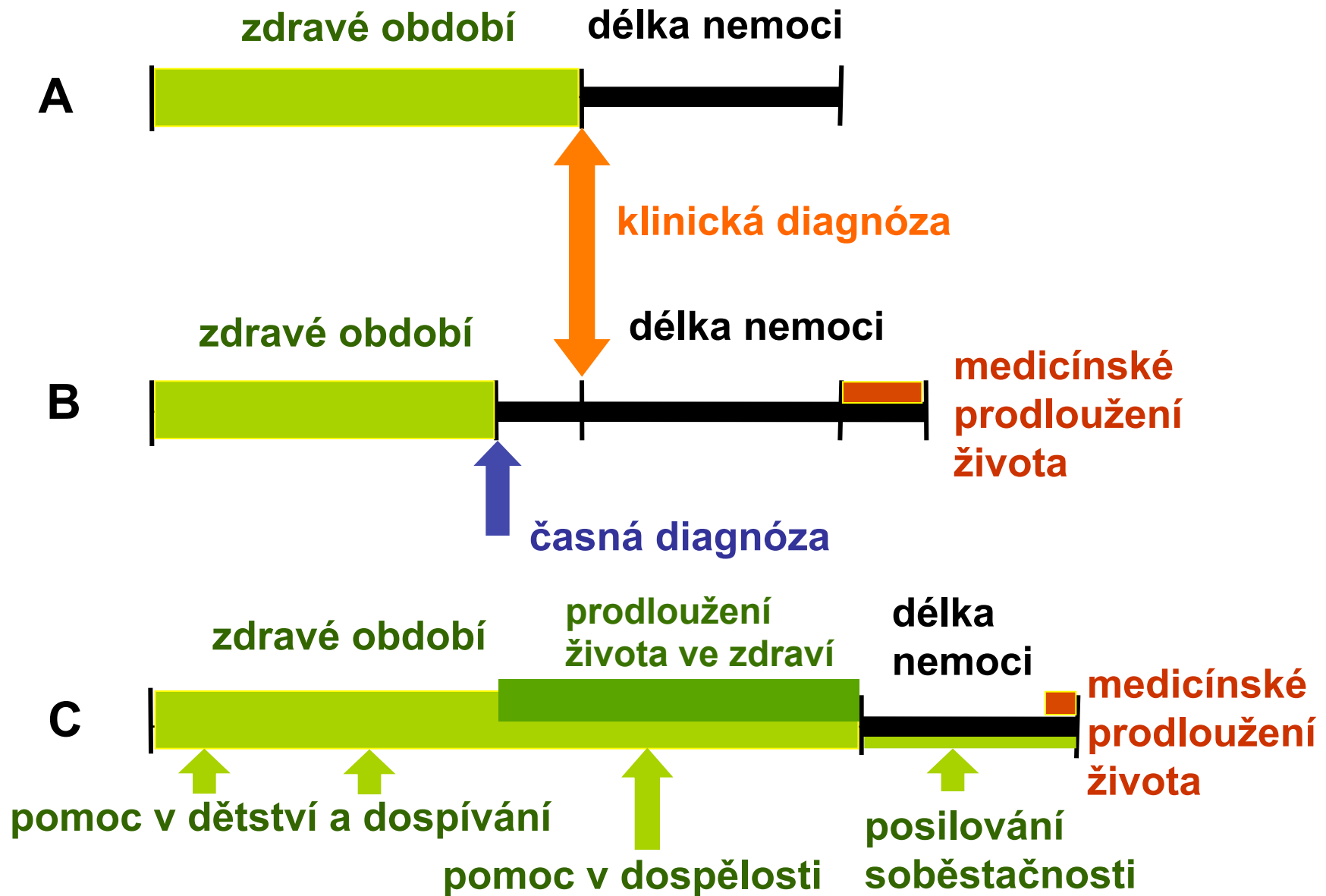


# TŘI MODELY SOUHRNNÉHO POJETÍ PÉČE O ZDRAVÍ





# TŘI MODELY SOUHRNNÉHO POJETÍ PÉČE O ZDRAVÍ



# SYSTÉM PÉČE O ZDRAVÍ a zdravotní gramotnost



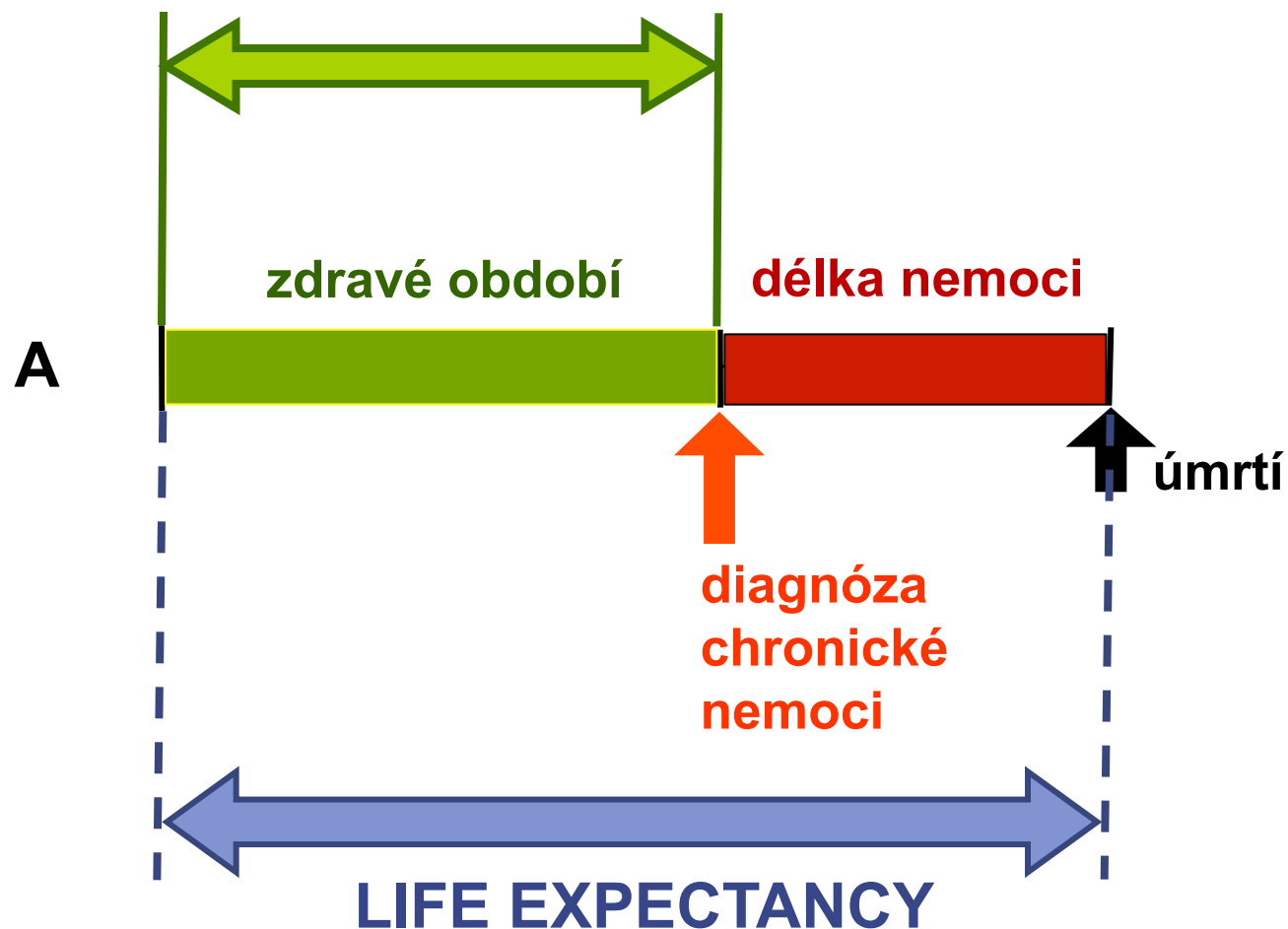
Jan HOLČÍK

Brno 2010

- **Zdraví, jeho měření a determinanty (kapitoly 1-5)**
- **Historie péče o zdraví a základní metody zdravotní péče (kapitoly 6-12)**
- **Zdravotní gramotnost (kapitoly 13-16)**
- **Veřejná zdravotní politika (kapitoly 17-19)**
- **Pozvání na společnou cestu ke zdraví (kapitoly 20-22)**
- **Přílohy (materiály SZO a stručný slovníček)**

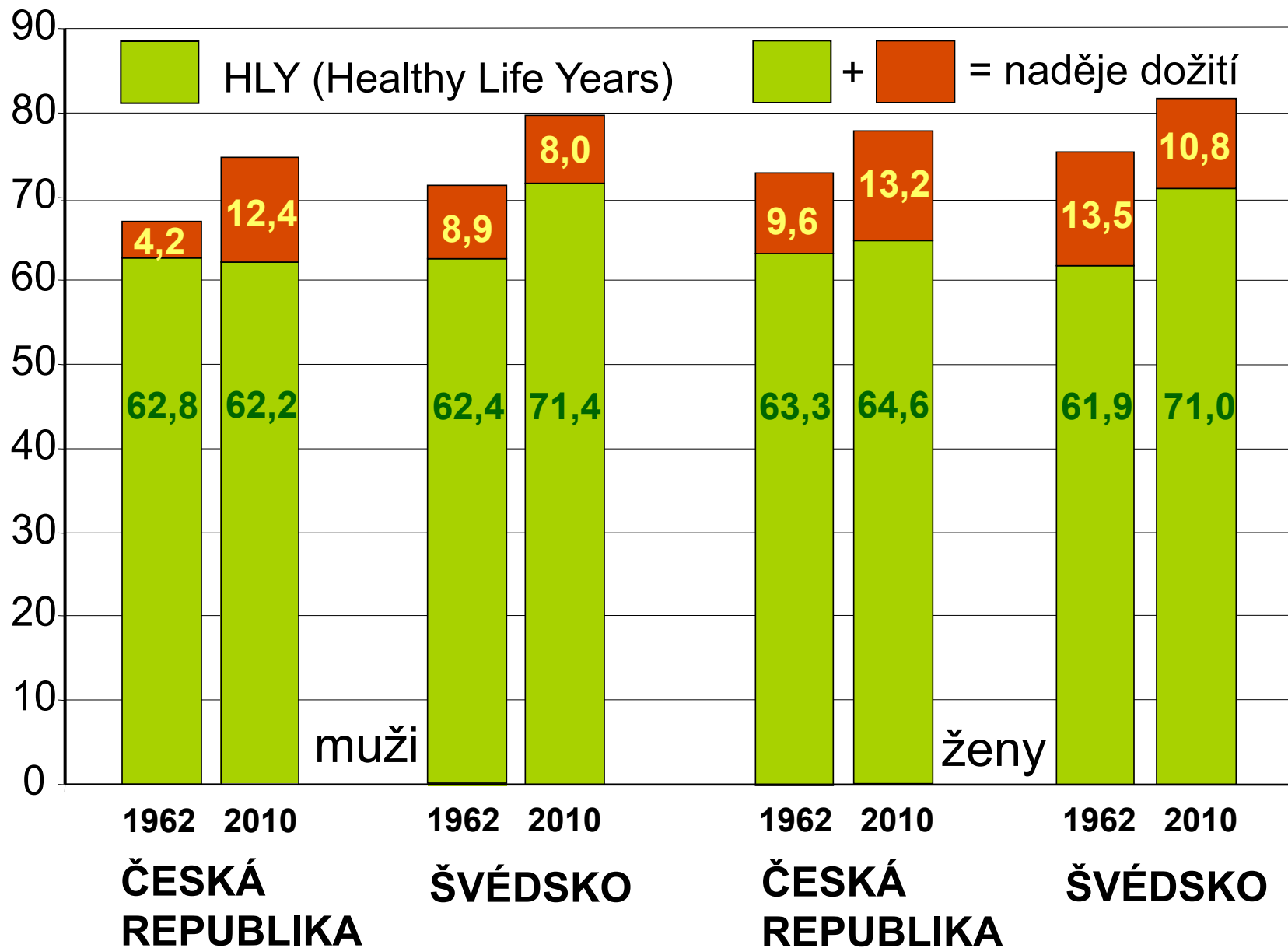
293 stran

# HEALTH EXPECTANCY: HEALTHY LIFE YEARS (HLY)

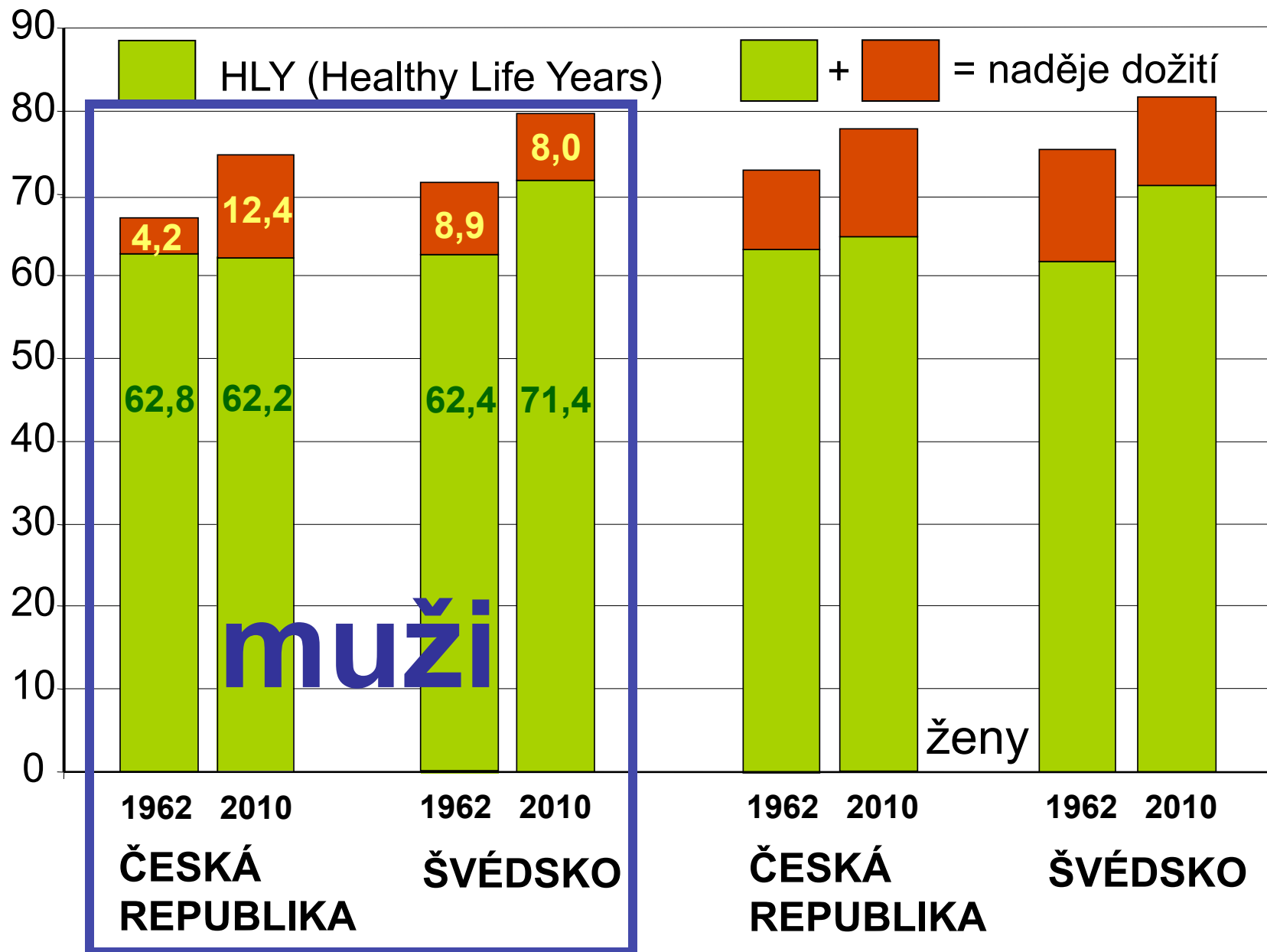


STŘEDNÍ DÉLKA ŽIVOTA, NADĚJE DOŽITÍ

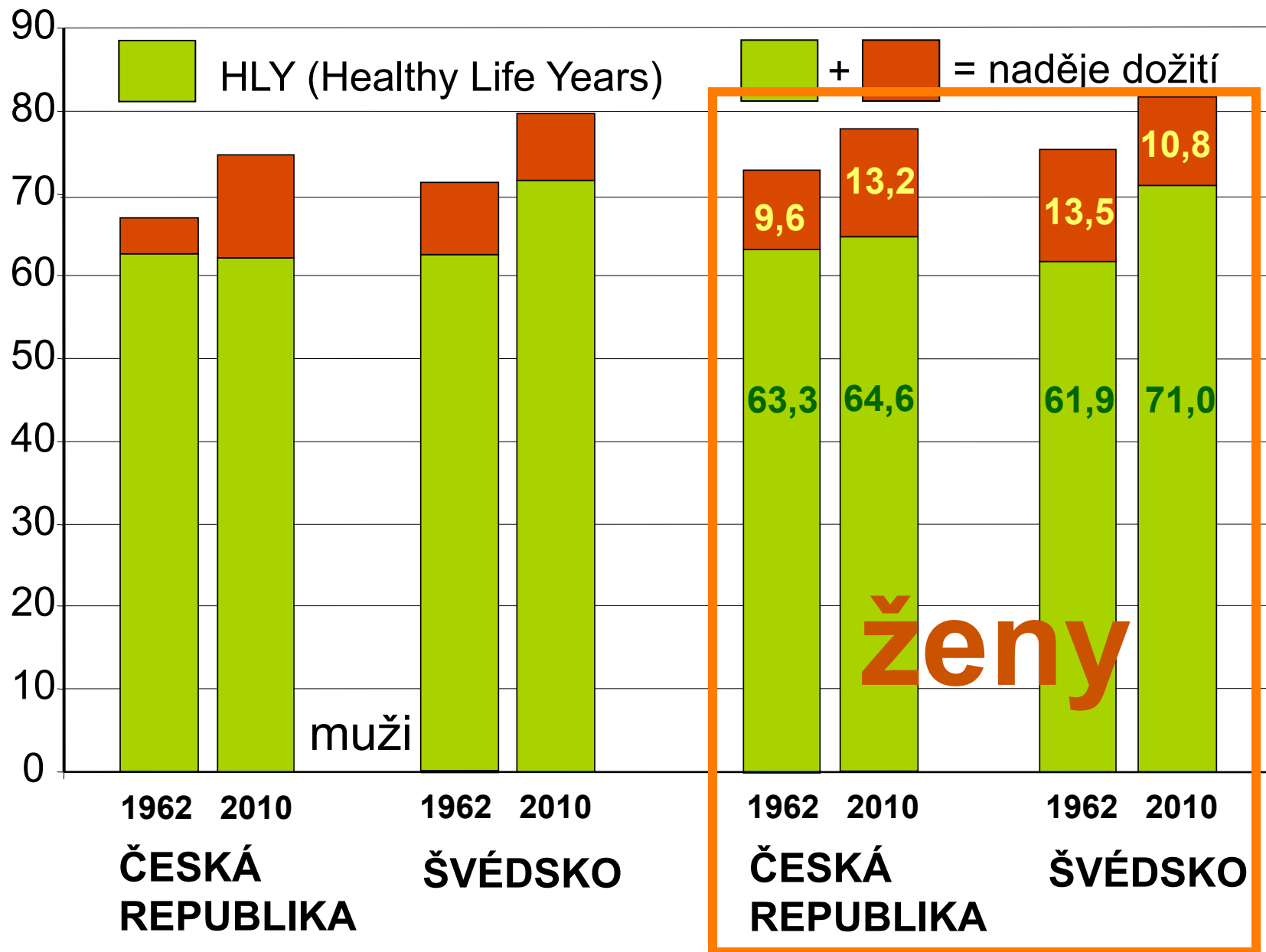
# roky života



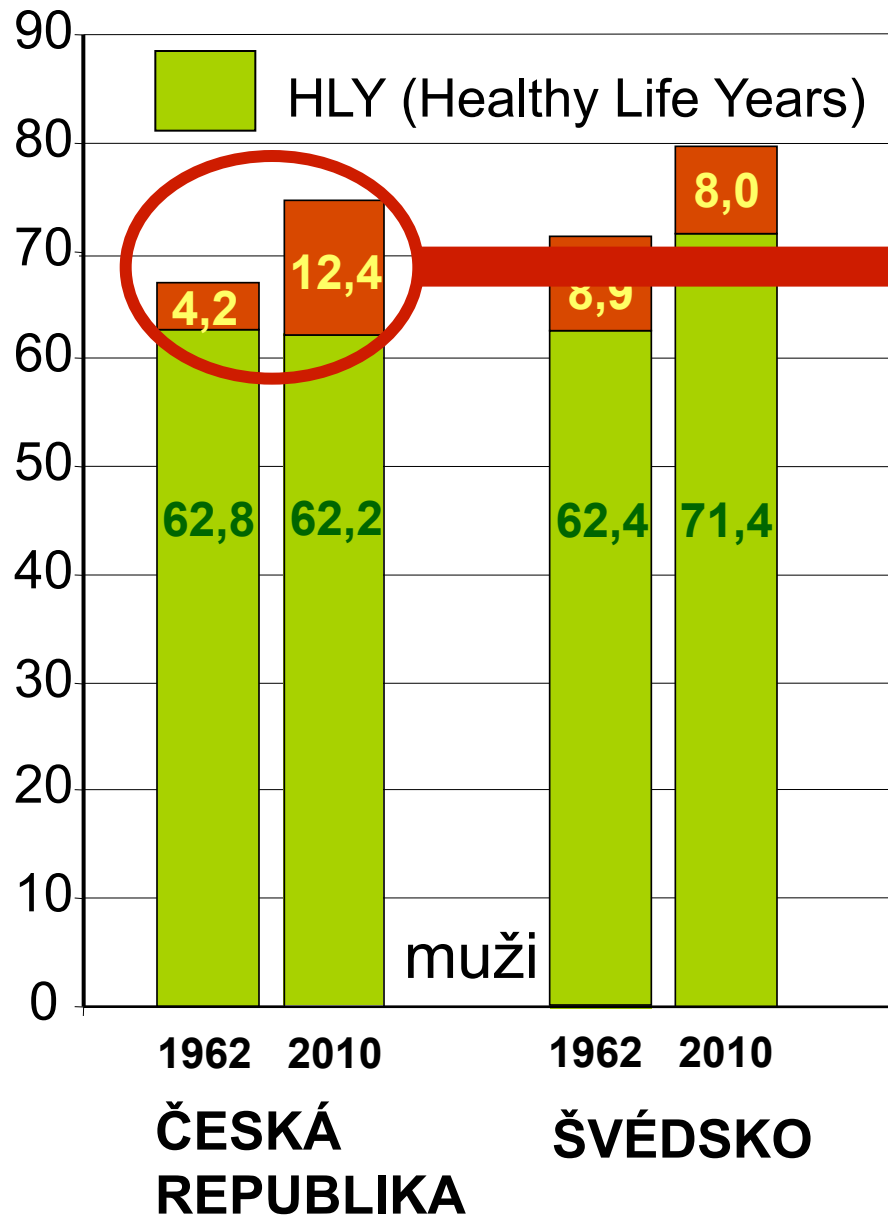
# roky života



# roky života

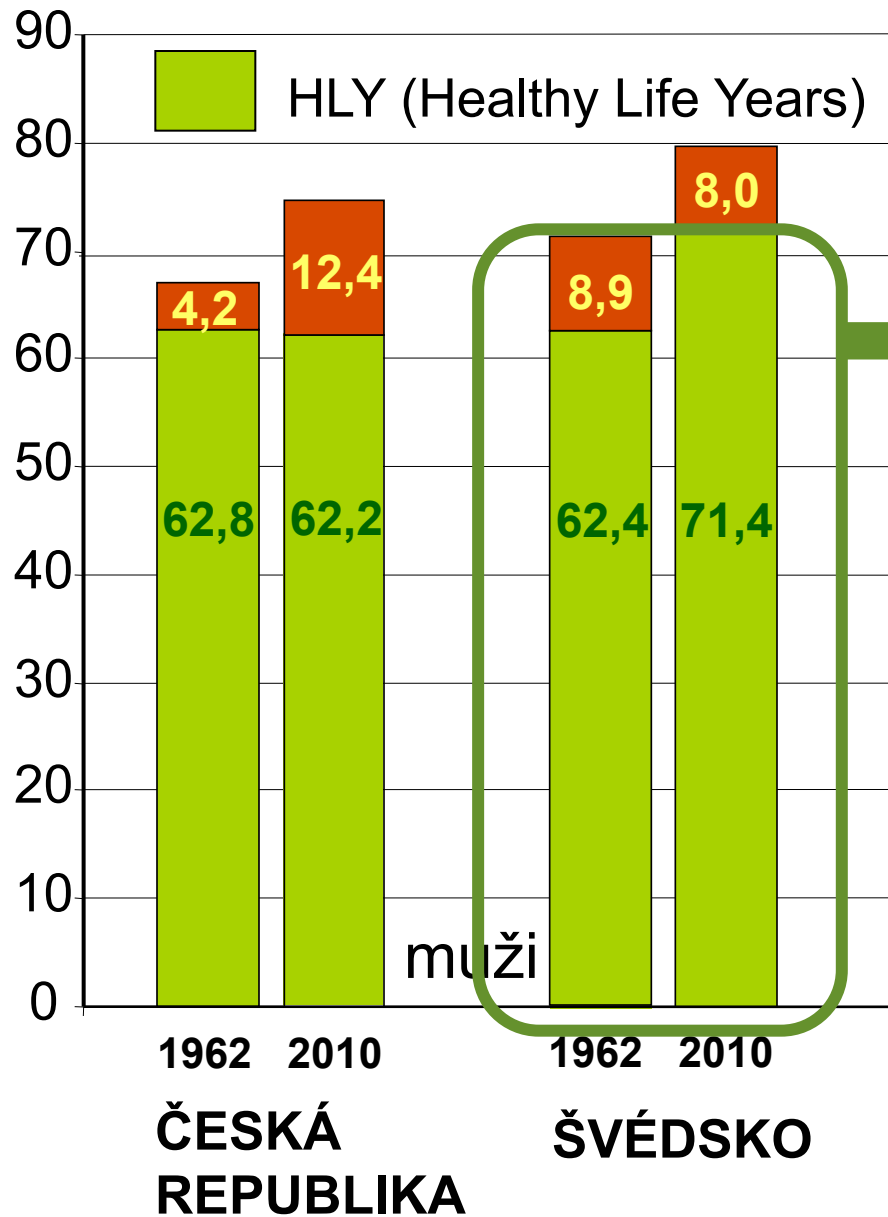


# roky života



**dobrý výsledek  
medicínských  
intervencí  
v České republice  
spočívající v  
prodloužení života  
chronicky  
nemocných**

# roky života



**dobrý výsledek  
mezirezortní  
zdravotní politiky  
a soustavně  
rozvíjené zdravotní  
gramotnosti  
ve Švédsku**



# ZDRAVÍ 2020

Národní strategie ochrany a podpory  
zdraví a prevence nemocí



# Zpráva o zdraví obyvatel České republiky



2014

**Zdraví 2020**  
**Národní strategie ochrany a podpory zdraví**  
**a prevence nemocí**

**Akční plán č. 12:**  
**Rozvoj zdravotní gramotnosti**  
**na období 2015–2020**

# **ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ**

**POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ, EKONOMICKÉ, KULTURNÍ A DALŠÍ OKOLNOSTI**

**Schopnost v daném prostředí získat, pochopit, zhodnotit a využít informace vedoucí k ochraně, udržení a zlepšení zdraví**

# **ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ**

**POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ, EKONOMICKÉ, KULTURNÍ A DALŠÍ OKOLNOSTI**

**zdravotní  
gramotnost  
osob**

**funkční zdravotní gramotnost  
interaktivní zdravotní gramotnost  
kritická zdravotní gramotnost**

**Schopnost v daném prostředí získat, pochopit, zhodnotit a využít informace vedoucí k ochraně, udržení a zlepšení zdraví**

# FUNKČNÍ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST

Týká se výsledku tradiční zdravotní výchovy spočívající v poskytování informací o zdravotních rizicích a o tom, jak si počínat ve zdravotnickém systému. Cílem je rozšířit a prohloubit **znalosti** lidí o zdravotních rizikových faktorech.

# INTERAKTIVNÍ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST

Do značné míry obsahuje nové zaměření zdravotní výchovy v posledních 20 letech. Záměrem je zde rozvíjet schopnosti lidí **jednat samostatně**, zejména posílit jejich motivaci a odpovědnost při respektování pokynů.

# KRITICKÁ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST

Rozvíjí u jedinců takové schopnosti, které se týkají jak jejich individuálního chování, tak sociálně a politicky orientovaných činností, jejichž smyslem je **podílet se na vytváření zdravotně příznivého sociálního prostředí.**

# ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ, EKONOMICKÉ, KULTURNÍ A DALŠÍ OKOLNOSTI

**zdravotní  
gramotnost  
skupin a  
organizací**



**zdravotní  
gramotnost  
osob**

**funkční zdravotní gramotnost  
interaktivní zdravotní gramotnost  
kritická zdravotní gramotnost**

**Schopnost v daném prostředí získat, pochopit, zhodnotit a využít informace vedoucí k ochraně, udržení a zlepšení zdraví**



# ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ, EKONOMICKÉ, KULTURNÍ A DALŠÍ OKOLNOSTI

aktivity zlepšující prostředí, v němž lidé vyrůstají, pracují, odpočívají a stárnou

zdravotní  
gramotnost  
skupin a  
organizací



zdravotní  
gramotnost  
osob



funkční zdravotní gramotnost  
interaktivní zdravotní gramotnost  
kritická zdravotní gramotnost

Schopnost v daném prostředí získat, pochopit, zhodnotit a využít informace vedoucí k ochraně, udržení a zlepšení zdraví

# ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ, EKONOMICKÉ, KULTURNÍ A DALŠÍ OKOLNOSTI

aktivity zlepšující prostředí, v němž lidé vyrůstají, pracují, odpočívají a stárnou

zvyšování zdravotní gramotnosti  
zdravotnického, školského a dalších  
sociálních systémů

zdravotní  
gramotnost  
skupin a  
organizací

zdravotní  
gramotnost  
osob

funkční zdravotní gramotnost  
interaktivní zdravotní gramotnost  
kritická zdravotní gramotnost

Schopnost v daném prostředí získat, pochopit, zhodnotit a využít informace vedoucí k ochraně, udržení a zlepšení zdraví

# ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ, EKONOMICKÉ, KULTURNÍ A DALŠÍ OKOLNOSTI

aktivity zlepšující prostředí, v němž lidé vyrůstají, pracují, odpočívají a stárnou

zvyšování zdravotní gramotnosti zdravotnického, školského a dalších sociálních systémů

aktivity zaměřené na rizikové a znevýhodněné skupiny osob

zdravotní gramotnost skupin a organizací

zdravotní gramotnost osob

funkční zdravotní gramotnost  
interaktivní zdravotní gramotnost  
kritická zdravotní gramotnost

Schopnost v daném prostředí získat, pochopit, zhodnotit a využít informace vedoucí k ochraně, udržení a zlepšení zdraví

# ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ, EKONOMICKÉ, KULTURNÍ A DALŠÍ OKOLNOSTI

**zdravotně  
gramotná  
společnost**

**zdravotní  
gramotnost  
skupin a  
organizací**

**zdravotní  
gramotnost  
osob**

**aktivity zlepšující prostředí, v němž lidé  
vyrůstají, pracují, odpočívají a stárnou**

**zvyšování zdravotní gramotnosti  
zdravotnického, školského a dalších  
sociálních systémů**

**aktivity zaměřené na rizikové a  
znevýhodněné skupiny osob**

**funkční zdravotní gramotnost  
interaktivní zdravotní gramotnost  
kritická zdravotní gramotnost**

**Schopnost v daném prostředí získat, pochopit, zhodnotit a  
využít informace vedoucí k ochraně, udržení a zlepšení zdraví**

# ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ, EKONOMICKÉ, KULTURNÍ A DALŠÍ OKOLNOSTI

**zdravotně  
gramotná  
společnost**

**zdravotní  
gramotnost  
skupin a  
organizací**

**zdravotní  
gramotnost  
osob**

**ZDRAVÍ LIDÍ**

aktivity zlepšující prostředí, v němž lidé  
vyrůstají, pracují, odpočívají a stárnou

zvyšování zdravotní gramotnosti  
zdravotnického, školského a dalších  
sociálních systémů

aktivity zaměřené na rizikové a  
znevýhodněné skupiny osob

funkční zdravotní gramotnost  
interaktivní zdravotní gramotnost  
kritická zdravotní gramotnost

Schopnost v daném prostředí získat, pochopit, zhodnotit a  
využít informace vedoucí k ochraně, udržení a zlepšení zdraví





**JE ŽÁDOUCÍ UVAŽOVAT  
O SPOLEČNÉ CESTĚ KE ZDRAVÍ  
PRO RŮZNÉ LIDI**



HLAVNÍ  
DETERMINANTOU ZDRAVÍ  
JSOU LIDÉ

JSME TO MY